

ПАЛІЙ К. С. (аспірант кафедри теорії культури і філософії науки
ХНУ імені В.Н. Каразіна)

НА ШЛЯХУ ДО ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядаються трансформаційні процеси, які відбуваються у культурі, та здійснюється спроба внести ясність у поняття «глобальна культура». Чи є глобальна культура черговою вигадкою чи містифікацією, чи її можна назвати закономірним продуктом культурогенезу, які характерні ознаки вона має та чи можна оцінювати її за мірками інших культур – ось основні розглядувані питання.

Ключові слова: глобальна культура, глобалізація культури, культурна глобалізація, посткультура, культура.

Палий Е. С. НА ПУТИ К ФОРМИРОВАНИЮ ГЛОБАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ В статье рассматриваются трансформационные процессы, которые происходят в культуре, так же производится попытка внести ясность в понятие «глобальная культура». Является ли глобальная культура очередной выдумкой или мистификацией, или ее можно назвать закономерным продуктом культурогенеза, какие характерные особенности она имеет и можно ли оценивать ее по меркам других культур – вот основные рассматриваемые вопросы.

Ключевые слова: глобальная культура, глобализация культуры, культурная глобализация, посткультура, культура.

Paliy K. TOWARDS THE CREATION OF A GLOBAL CULTURE In this article we try to deal with such a complex and multi-valued concept as "global culture" and see can we even use this phrase, what its content?

The concept of culture to which we are accustomed, transformed and acquires new meanings, which we try to investigate further.

The object of our interest is the global culture and related processes.

In the process of globalization, regardless of national or state borders, there is some space in which different cultures interact. In this space of integration processes are forming some unique spatio-temporal structures in culture, affecting both the cultures and the mechanisms of their interaction. Generated some of transnational cultural ties - transculturation. Transculturation is the one of the basic characteristics of a "global culture."

Pointing to the presence of transnational culture, it is unknown whether it is possible to assert the presence / existence of global culture. Rather, the desire for unification may in the future lead to the formation of a global culture. Popular culture and scientific progress are closely connected. With the development of technology, the mass layer is circulated and distributed by means of communication.

Everybody is talking about a new "global" world culture, but no one says and does not explain what it is. Maximum - a general culture that consists of separate cultures of individuals. On the other hand, it is unreasonable to assume that the institution of culture remained unchanged.

If culture is understood as collective way of life or beliefs, styles, values and symbols, we can only talk about the cultures in the plural.

Talking about the human culture in general, this concept remains too generalized. Globalization can increase the number of identical forms, but not neutralizes the diversity of local cultures, including values and science.

The essence of globalization - in its becoming, its nature is heterogeneous and has a changing character. The globalization process can be regarded as one of the areas cultural creation.

To indicate the position in which was culture in our time, we think appropriate to use the term "postculture" - a working concept, which V. Bychkov used to describe modern (from middle of 20 century) situation in culture.

Postculture - is education without upbringing, a society without authorities, cooperation without hierarchy, openness without centralization, religion without dogma, the state without the right and art without ideals. One layer of culture, which is defined as a set of spiritual values, life beliefs, patterns of behavior, ideals and norms was dismantled.

When culture and art loses its center - God, man began to worship other pseudo gods - Machine, Chaos, Mind, Art.

Previously, information was easiest to get from words / books, now reigns verbal / non-discursive kind of information. And man uses not only a formal logical structures, but also gestalt, photons, moving images, etc.

Processes in the field of mass communication cause the formation of a global, world culture.

"Cultural globalization" undermines the identification of the national state of its population, when individuals begin to identify themselves not only local, but also with the international community.

Key words: global culture, the globalization of culture, cultural globalization, post-culture, culture.

Размышления порождают ересь, ересь порождает возмездие. [\[1\]](#)

Складно знайти поняття більш затребуване та більш багатозначне, ніж «культура». Навіть слово «культура» саме по собі викликає багато суперечок та породжує сильні емоції, хоча чіткої та загальноприйнятої дефініції цього поняття досі не існує. [1]

У даній статті ми спробуємо розібратися з таким складним та багатозначним поняттям, як «глобальна культура» та виявити, чи можна взагалі вживати це словосполучення, чи має воно зміст?

Чи коректно вживати термін «глобальна культура», які властивості та ознаки вона має, та чи характерні ці властивості для культури у цілому? Якщо її не можна називати культурою, то чим тоді – цивілізацією, універсалізацією, чи вигадати новий термін?

Традиційне розуміння культури передбачає її достатню відстороненість від політології, геополітики, теорії світової політики. Але після того, як С. Хантінгтон проголосив тезу, що у основі майбутніх зіткнень лежать культурні розбіжності, культура виявилася втягнутою у глобальний політичний контекст.

Е. Гідденс вважає, що змінилася роль культури: «Ці сфери життя, як і інші, сьогодні набагато менше, ніж раніше, регулюються традиціями та звичаями».[2, с.63]

Очевидне культурне панування промислово розвинутих держав, яке ми можемо відчувати на собі та своїй культурі зараз, є продовженням у символічній формі тих процесів, які відбуваються у політико-економічній та воєнно-політичній сферах.[4, с. 209]

Таким чином, ми можемо стверджувати, що таке поняття культури, до якого ми звикли, трансформується та набуває нових змістів, які ми і спробуємо розглянути далі.

Об'єктом нашого інтересу виступає глобальна культура та пов'язані з нею процеси.

Дослідженню феномену глобальної культури присвячена незначна кількість робіт, найчастіше глобальна культура аналізується у контексті вивчення різних аспектів глобалізації. Ми можемо зустріти різноманітні терміни – культурна глобалізація,

глобалізація культури та глобальна культура. Усі вони мають різне значення, але провідні дослідники глобалізаційних процесів намагаються уникати словосполучення «глобальна культура», говорячи про культурну глобалізацію як спробу нав'язати всьому світові культуру певної панівної групи (Д. Хелд, У. Бек) та глобалізацію культури як спробу вирівняти світ, стираючи культурні розбіжності (Е. Гідденс).

Але нескладно припустити, що наслідком чи результатом вищевказаних процесів і є та сама «глобальна культура». Ми не знаємо, яка вона, на що вона схожа та чи можна вивчати її за допомогою тих методів, які ми звикли застосовувати до вивчення традиційних культур та культур різних історичних епох.

Глобалізація економіки неминуче призводить до глобалізації культури. Саме вона змушує світ плакати над смертю англійської королеви та слідкувати за просуванням американського президента (при цьому ніхто не слідкує за країнами які не задіяні у процесі глобалізації у якості суб'єктів – кому потрібні події Гондурасу чи Зімбабве).

Глобалізація культури – це вирівнювання попередніх історичних нашарувань, чергова спроба уніфікувати світ під один шаблон.

Вирівнювання завжди понижує, і сьогодні під гаслом взаємозбагачення культур свідомість окупувала естетика блокбастерів.

Впроваджуючи універсальні стереотипи, глобалізація культури змушує забувати власні парадигми. Але духовність є історичною, а моральність прив'язана до етнічної системи координат. Культура у традиційному розумінні для суспільства виконує ту ж саму роль, що і спадкова інформація для живого організму.

В процесі глобалізації, незалежно від національних чи державних кордонів, виникає певний простір, у якому взаємодіють різні культури. У цьому просторі інтеграційних процесів формуються унікальні просторово-часові структури у культурі, які впливають як на самі культури, так і на механізми їх взаємодії. Виникають транснаціональні культурні зв'язки – транскультурація. Транскультурація виступає однією з базових характеристик «глобальної культури».

Глокальні культури, які виникають у процесі транскультурації, часто вже не є прив'язаними до певного місця та часу. Вони існують поза певним контекстом та являють собою «суміш несумісних компонентів, запозичених звідусіль та нізвідки.»[3, с. 89]

Не треба плутати глобалізацію культури та її транснаціоналізацію, причину та наслідок.

Транснаціональна культура – це культура, яка інтегрує ту культурну продукцію, яка утворюється на верхніх рівнях локальних культур, найбільш мобільна та певною мірою стандартизована.

Транснаціональна культура є найбільш комерціалізованим пластом культури, новою епістемою глобального світознання - вона містить у собі загальні та зрозумілі символи та цінності для представників різних культур. На основі транснаціональної культури формується нова культурна ідентичність, яка відображає тенденції світу, який глобалізується.

Основні проблеми транснаціональної культури концентруються навкруги проблем культурного запозичення.

У кожному суспільстві, навіть найбільш закритому, є певна соціальна група, відкрита для сприйняття абсолютно нових для неї елементів культури.

Вказуючи на наявність транснаціональної культури, невідомо, чи можна стверджувати наявність/існування глобальної культури. Швидше, прагнення до уніфікації може у майбутньому привести до формування глобальної культури. Масова культура та науково-технічний прогрес тісно пов'язані. Завдяки розвитку техніки, масовий пласт тиражується та розповсюджується за допомогою засобів комунікації.

При повному різноманітті смаків та стилів, вони орієнтовані на радість плебеїв; демократизація у мистецтві – це хвороба, яка призводить до його смерті.

Загальнодоступним є лише банальне, а популярним – вульгарне. Масовість призводить до втрати нюансів.

Можливо, варто казати про наявність загальносвітової масової культури, яка має поверхневий характер, як передумова для формування глобальної культури у майбутньому.

На шляху до формування «глобальної культури»

Глобальна культура – це, по суті, прагнення винайти ту ж саму універсальну істину, яку прагнуло знайти Просвітництво, щоб люди повірили у неї, почали нею користуватися та знайшли у ній сенс свого життя.

Усі говорять про виникнення нової «глобальної» всесвітньої культури, але ніхто не говорить та не пояснює, що це таке. Максимум – це загальна культура, яка складається із окремих культур окремих індивідів. З іншого боку, нерозумно припускати, що сам інститут культури залишився незмінним.

Якщо під культурою розуміється колективний спосіб життя чи вірування, стилі, цінності та символи, то можна говорити лише про культури, у множині. Якщо казати про культуру людства у цілому, то дане поняття поки що залишається надто узагальненим. Глобалізація здатна збільшити число однакових форм, але не нівелювати різноманітність локальних культур, включаючи цінності та науку.

Культура – це не лише сума артефактів але і підтвердження процесу антропогенезу. Кардинальні зміни у сфері культури сигналізують, передусім, про зміну системи координат – стійких уявлень людини про світ та своє місце у ньому. «Антропологічними» корелятами трансформації культурного простору виступають міграція, демографія, частково тип між поколінних стосунків, прийнятих у суспільстві.

«Відмова від попередніх культурних норм у силу неможливості їх застосування до ситуації, яка склалася». Зараз популярною є тема дослідження культурних трансформацій, які можна виразити у двох характерних процесах. Ціннісний зсув, який відбувається у індивідуальній та суспільній свідомості. Глобальна тенденція посилення ролі культури як базового регулятора міжнаціональних та міждержавних відносин та як мотивуючої сили для соціальних змін. Накладення індивідуально-ціннісного та міжнаціонально-державного культурних зсувів створює складну картину реальних соціокультурних процесів. Введення понять «глобальна культура» та «глобальне суспільство» здається нам необхідним для вираження об'єктивного посилення взаємозалежності у всьому світі.

І чим насправді є «глобальна культура» - самостійною монокультурою чи гібридним утворенням? Якщо говорити про глобальну культуру як про самостійну культуру на кшталт національної культури, то такої культури просто не існує. Якщо ж говорити не з точки зору статичності, тобто визначити культури у термінах процесу, то слід вказати на глобалізацію культури. З цієї точки зору можна вказати на культурну інтеграцію та культурну дезінтеграцію між державами-націями. Держави та нації комунікують між собою у формі товарів, інформації, капіталів, і зрештою виникає те, що не може бути розглянуте просто як продукт обміну між ними.

Цей продукт, така собі «третя культура» основана на наявності потоків:

- туристів, мігрантів, сезонних робітників
- між- та внутрішньо корпоративних продуктів та обмінів
- фінансового капіталу та інформації
- ЗМІ
- ідеології у формі ідеалів, зразків, вірувань

Приломлення глобалізації у просторі культури ініціює мінливість як всередині культурних систем, так і у просторі їх взаємодії. [5] Сутність глобалізації – у її становленні, мінливому та неоднорідному характері, а глобалізаційний процес можна розглядати як один з напрямків культурогенезу. В даному контексті ми розуміємо під

культурогенезом створення нових форм діяльності та взаємодії людей, коли старі форми перестають працювати та до змін уже не можливо пристосуватись еволюційним шляхом.

Глобалізація як прояв культурогенезу торкається в основному соціального макрорівня, який структурований на генезу окремих культурних форм, соціокультурних систем та генезу етнокультурних систем. Генеза культурних форм – речей, символів, знань, норм, стимульована глобалізаційними процесами, розширює поле масової культури, атомізує простір взаємодії локальних культур.

Глобалізація культурного простору торкається, в основному, до мегаполісів, опосередковано впливаючи на периферію. У процесі комунікації формується соціальний простір, надзвичайно рухливий та нестійкий, з розмитою ідентичністю та системою цінностей. Генеза етнокультурних форм та локальних форм в умовах глобалізації – момент їх корінного перевтілення чи нівелювання, що закономірно породжує антиглобалістичні занепокоєння.

Чи є глобальна культура культурою?

Культурою вважаються історичні етапи розвитку духовно-практичної діяльності людини, включаючи її результати, у тому числі й художньо-естетичні, які формувалися та розвивалися у руслі релігійного світорозуміння, орієнтованого на віру у об'єктивне буття вищої духовної реальності (Бога, Абсолюта, деякого Великого Іншого), яка впливала на виникнення, розвиток та існування життя.

Культура завжди орієнтована виключно на реалізацію творчого, морально повноцінного, духовно наповненого життя та створюється на благо людини.

Основні опори культури – релігія і мистецтво, які розвиваються у тісному зв'язку та взаємодії. Більш широка сфера діяльності людини, наділеної власною волею, яка постійно удосконалюється на шляху раціональних науково-технічних досягнень може вважатися проявом цивілізаційності. Культура виступає головною сутнісною частиною цивілізації. Культура включає і матеріальну діяльність, але має на увазі саме духовні пріоритети, які відсутні у цивілізаційних полях, які виходять за її межі.

У цивілізаційних процесах основне місце займає матеріально-споживацький, егоцентрично орієнтований вектор. Коли людина почала усвідомлювати себе у якості єдиної та вищої розумної та духовної сили в Універсумі, це суттєво змінило усю її систему світорозуміння та світодіяльності та надало поштовх до розвитку її інтелектуальної та наукової діяльності, віри у безмежні можливості людського розуму та призвело до значного послаблення моральних принципів та породило спокусу переоцінки усіх цінностей.

Для позначення становища, у якому опинилася культура у наш час, ми вважаємо доцільним використати поняття «посткультура» – робоче поняття, яке використовується В. Бичковим для позначення сучасної (з сер. ХХ ст.) ситуації у сфері культури.[6, с. 345]

Пост-культурою є період переходу від модерну до постмодерну. Пост-культура – це подоба культури, яка відрізняється від культури відсутністю сутності. Це біля-культурна діяльність людей, які свідомо відмовились від Великого Іншого як трансцендентного центра універсума та стали прагнути будувати дещо у культурно-цивілізаційних полях з орієнтацією виключно на свій розум, матеріалістичне світосприйняття та безмежність науково-технічних перспектив. З позиції культури пост-культура є культурою з пустим центром. З синергетичної точки зору, посткультура є тим «нелінійним середовищем» культури, яке виникло у момент глобальної цивілізаційної біфуркації, у якій «вариться» безмежна кількість можливих структур майбутнього становлення та яка уявляється ущільненим потенційним хаосом, або полем безмежних можливостей.

Посткультура може розвиватися у двох напрямках: або створення принципово нової культури, або глобальна катастрофа цивілізації та людства. Мистецтво пост культури вже не називає себе так – частіше ми спостерігаємо за арт-проектами, креативом, з витворів

усувається не лише духовне, а і все традиційно-естетичне, наприклад, орієнтація на прекрасне та високе. На зміну вказаним цінностям прийшли свідомо приземлені утилітаристські або соматичні категорії: політика, комерція, бізнес та ринок, річ, споживання, тілесність, спокуса, секс, досвід, монтаж і т.д. Некласичне починає панувати в усіх сферах того, що було Культурою.

«Пост-» – це принципіально інше, винесене за рамки традиційних континуальних, каузальних, аксіологічних відносин. Це поза(над) смислове завершення, алогічний кінець логічного розвитку; плід, який увібрав у себе все, але являє собою дещо, що заперечує все, що його живило. [6]

Посткультура – творення одномірної культури, у соціальному плані – це культура нульового цикла. «Посткультура» - практичне використання досягнень культури після зникнення самої культури та соціальної системи, яка її породила. Посткультура більш вільна у процесі свого селекційно-технічного прогресу, оскільки на нього не розповсюджуються культурні обмеження (євгеніка як приклад необмеженої культурою технології). [5]

Більшість культурних артефактів збереглися з тих часів, коли людина намагалася облаштувати, пристосувати оточуючий світ для свого сприйняття та розуміння. Парадоксально, але чим більше людина була зайнята, тим більше часу вона знаходила для прикрашання предметів побуту чи створення мистецьких витворів. Культура завжди була прив'язана до предметів матеріального світу, які використовувалися. Культура, яка не прив'язана до жодного матеріального носія, просто не може існувати. Лише на основі інформації культуру збудувати важко.

Посткультура – це освіта без виховання, суспільство без авторитетів, кооперація без ієрархії, відкритість без централізації, релігія без віровчення, право без держави, мистецтво без ідеалів. Той пласт культури, який визначається як сукупність духовних цінностей, життєвих уявлень, зразків поведінки, ідеалів та норм – демонтовано.

Мораль замінилася на право, яке виступає просто як домовленість для збереження взаємної вигоди.

Для досягнення суспільства ідеальних технологій необхідний абсолютний прагматизм. Але в такому випадку людина перестає шукати та творити. Творчість визнається неефективною для досягнення мети.

Уся культурна «метафізика» допомагала пояснити непояснюване, а тепер, коли непояснюваного у світі залишається все менше, відпадає й необхідність у культурних засобах, які допомагають його осмислити. Футуристи прогнозують, що скоро технології стануть вирішувати майже усе. «Автоматизація зайде настільки далеко, що люди стануть непотрібними самим собі». [2] XX ст. – останнє століття культури та перше століття перехідного періоду – посткультури. Природно, що зміни у бік технологічної призми світосприйняття змінили й самих людей.

Глобальна культура, якою вона може бути

Стрімкий стрибок у розвитку, який відбувся у останні два століття, призвів до якісних змін усієї психо-ментальної структури людини.

Виростає покоління людей, яке відрізняється від попередників за всіма значимими параметрами (ментальність, психологія сприйняття, реагування, поведінка, масштаби просторово-часових та швидкісних уявлень, система цінностей, вектори соціальної та фізіологічної орієнтації).

Коли культура та мистецтво втрачають свій центр – Бога, людина починає поклонятися іншим псевдо-богам: Машині, Хаосу, Розуму, Мистецтву. Раніше інформацію найпростіше було отримати шляхом слова/книги, тепер панує невербальний/не дискурсивний вид отримання інформації. І людина користується не лише формально-логічними конструкціями, а і гештальтами, квантами, рухливими образами і

т.д. Процеси у сфері масової комунікації призводять до формування глобальної, загальносвітової культури, і «культурна глобалізація» нівелює ототожнення національної держави із її населенням, оскільки індивіди починають ідентифікувати себе не тільки з локальним, а й зі світовим співтовариством.[7, с. 89]

Ставиться питання про формування єдиної загальнолюдської культури, але із збереженням різноманітності локальних культур. Чи може глобальна культура уникнути імперіалізму? Чи може вона стати справді космополітичною? Адже обмеження, що накладаються географією на соціальний і культурний устрій, слабшають, і люди це слабшання все більш відчують.

«Чи можемо ми втекти від специфічності нового імперіалізму, нового рах Americana або Japonica, або Euroreana за космополітичні лаштунки глобальної культури?» Дуже часто приклади глобальної культури, підібрані для ілюстрації її зростання, виявляються зобов'язаними своїм походженням і привабливістю владі і престижу когось із великих метрополійних центрів та культур сучасного світу, новим «культурним імперіям» модерності. Це щонайменше підказує, що пошуки глобальної культури й ідеалу космополітизму постійно руйнуються реаліями владної політики та характером і особливостями культури.» [8, с. 37]

Якщо намагатися уявити глобальну культуру не імперського характеру, - такий космополітизм інколи вважають природною властивістю або результатом постмодерної культури – рух культурного еkleктизму і амбівалентності або колаж локалізованих особливостей у поєднанні зі стандартизованою і добре налагодженою науковою технологією. Характер глобальної культури має бути гібридним, з багатьма амбівалентними, навіть суперечливими складниками: колаж традиційних локальних фольклорних і національних мотивів, стилів, сучасного наукового, квантативного й технічного дискурсів і культури масового споживацтва [...] і взаємозалежність усіх цих елементів по всій планеті, ґрунтована на уніфікаційному тискові глобальних телекомунікацій і комп'ютеризованих інформаційних систем. [8.с. 39]

Глобальна культура – універсальна, технічна і безчасова. Глобальна культура передує формуванню суто технічної цивілізації. Використання нею етнічних чи національних елементів емоційно нейтральне. В основі космополітизму лежить уніфікована технологія з безліччю систем комунікації, які створюють взаємозалежні соціальні мережі, виражаючи себе у відповідному стандартизованому, технічному, і часто квантативному дискурсі. Ось чому технічна інтелігенція стала важливою для пізньої модерності і чому вона витіснила радніших гуманітарних і часто націоналістичних інтелектуалів.

Саме техніки мають керувати глобальними системами масових комунікацій, а їхня технічна культура критичного дискурсу визначає специфічний характер виниклої глобальної культури. Глобальна культура не має часу. Штучна й стандартизована універсальна культура не має історичної основи, ритму розвитку, відчуття часу і послідовності. Вона може звертатись до минулого з ілюстративною метою, але відмовляється вміщувати себе у історію. Глобальна культура історично неглибока та позбавлена відчуття розвитку поза виконуваним теперішнім і ворожа до ідеї «коренів».

Але чи можуть ці тенденції піднятися до нової культури, нового стилю життя, який надихав і втішав би людей. Яку пам'ять, як міфи, які цінності та яку ідентичність може запропонувати глобальна культура? Е. Сміт виявляє слушну думку не міряти глобальну культуру за стандартами традиційних культур. І звідки ми знаємо, чи можливо сформуванню такої універсальної культури, яка була б такою ж привабливою, відповідала потребам людей у всьому світі у спосіб, у який це робили культури минувшини?

Задовольнити мільйон потреб у мільйон способів малоімовірно, тож простіше нав'язати нові потреби і у меншій кількості, зігравши на примітивних інстинктах їжі, сексу та комфорту. Глобальна культура використовує символи і мотиви традиційних

культур, бо вони продовжують сповнювати наші почуття. Тобто універсалізм легше транслювати за допомогою адаптованих для кожного конкретного місця технологій.

Не можна заперечувати факт, що культури та їхні системи образів історично специфічні. «Упакована система образів глобальної культури або тривіальна і мілка, предмет реклами товарів широкого вжитку, або закорінена в наявних історичних культурах, виводячи з них будь-які значення і могутність, що ними володіє. Ці культури минувшини і теперішності виражають досвіди конкретних соціальних груп, які проявляються одразу під поверхнею добре упакованої системи образів, що належить гібридизованій цивілізації масових товарів.

Якийсь час ми можемо перебиватися, «винаходячи традиції та виробляючи міфи. Але якщо міфи і традиції повинні зберігатися, то вони мають знаходити відгук серед великої кількості людей протягом кількох поколінь, а це означає, що вони мають належати колективному досвіду і пам'яті конкретних соціальних груп. Отже, нові традиції мають бути культурно-специфічними: щоб пережити покоління засновників, вони мають приваблювати і мобілізувати членів окремих груп, непрямо виключаючи сторонніх.» [8]

Глобальна культура не навіює спогадів. Якщо пам'ять відіграє ключову роль у розумінні ідентичності, ми не можемо побачити ні глобальної ідентичності в розвитку, ні прагнень до неї, ані жодної колективної амнезії, яка б допомогла замінити глибокі культури космополітичною поверхневою.

Підсумовуючи, варто сказати, що питання глобальної культури залишається відкритим незалежно від спроб теоретичного осягнення та практичних доказів її існування. Ми спробували описати ті явища, які передують глобальній культурі – транскультурацію, пост-культуру, культурну глобалізацію та глобалізацію культури. Мінливість та суперечність процесів у галузі культури, які відбуваються у всьому світі, лише розкриває перед нами додаткові можливості для дослідження та факти, які необхідно враховувати при формуванні чіткого визначення поняття «глобальна культура».

ЛІТЕРАТУРА

1. Валлерстайн И. Глобальная культура — спасение, угроза или миф? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.archipelag.ru/geoculture/concept/global/global-culture/> ;
2. Гидденс Э. Ускользящий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь.— М.: Весь мир, 2004.;
3. Бек Ульрих Что такое глобализация? / Пер. с нем. А.Григорьева и В.Седельника; Общая ред. и предисл. А.Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.;
4. Малахов В. Государство в условиях глобализации. - М.: КДУ, 2007;
5. Мамонова В. Глобализация в пространстве культуры, векторы развития [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://credonew.ru/content/view/534/58/>;
6. Лексикон неклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. / Под ред. В.В.Бычкова.— М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. — 607 с. ;
7. Бек У. Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономия / Пер. с нем. А. Б. Григорьева, В. Д. Седельника; послесловие В. Г. Федотовой, Н. Н. Федотовой. — М.: Прогресс-Традиция; Издательский дом «Территория будущего» (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»), 2007.—464 с. ;
8. Е. Сміт Нації та націоналізм у глобальну епоху — К.: Ніка-Центр, 2006.

^[1] Дэн Абнетт Ордо Ксенос

^[2] Станислав Ежи Лец, афоризми